

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANITARIYA
QOIDALARI VA ME‘YORLARI, GIGIYENA
NORMATIVLARI**

**UMUMIY O‘RTA, O‘RTA MAXSUS VA KASB-HUNAR TA‘LIMI
MUASSASALARI UCHUN O‘QUV NASHRLARIGA
GIGIYENIK TALABLAR**

**O‘zbekiston Respublikasining
0359-18-sonli SanQvaM**

Rasmiy nashr

Toshkent – 2018

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANITARIYA
QOIDALARI VA ME’YORLARI, GIGIYENA
NORMATIVLARI**

«TASDIQLAYMAN»

**O‘zbekiston Respublikasining
Davlat bosh sanitariya vrachi**

_____ S.S. Saydaliyev

19-iyul 2018 yil

**UMUMIY O‘RTA, O‘RTA MAXSUS VA KASB-HUNAR TA’LIMI
MUASSASALARI UCHUN O‘QUV NASHRLARIGA
GIGIYENIK TALABLAR**

**O‘zbekiston Respublikasining
0359-18-sonli SanQvaM**

Rasmiy nashr

Toshkent – 2018

ATAMALAR VA TA'RIFLAR

aprosh - soʻzlar orasidagi boʻshliq.

shriftning teskari tasvirlanishi - qora yoki rangli fonda oq shrift.

matnni ajratib koʻrsatish - oʻquvchi eʼtiborini jalb etish maqsadida matnning ayrim qismlarini poligrafik bezashni oʻzgartirish.

shriftlar guruhi - grafik tuzilishining yagona xususiyati bilan tavsiflanadigan shriftlar. har bir guruh ichida shriftlar garnaturalarga boʻlinadi.

garnitura - boshqalardan farq qiladigan shriftlar toʻplami, masalan, belgilarning toʻyinganligi (och, qalin va yarim qalin shrift);

belgilarning joylashuvi (toʻgʻri, qiya va kursiv shrift);

koʻrinishi - belgilar nisbati (tor, normal va keng shrift).

qoʻshimcha matn - asosiy matnga ilova qilingan matn (izohlar, ilovalar, havolalar va hokazo).

shrift sigʻimi - bir kvadrat uzunlikdagi qatorga sigʻadigan belgilar soni.

kvadrat - tipografik oʻlchov tizimidagi uzunlik birligi boʻlib, 48 punktga (18,04 mm) teng.

kegl - shrift oʻlchami (punktlarda oʻlchanadi).

asosiy matn - nashrning asosiy mazmunini ifodalaydigan matn.

maydon - toʻplam qatorini oʻrab turgan sahifaning oq qismi. sahifada toʻrtta maydon mavjud: muqova, yuqori, tashqi va pastki; muqova maydoni - kitob blokining muqovasi bilan tutashgan maydon.

punkt - tipografik oʻlchov tizimidagi uzunlik birligi (0,376 mm).

interliniya - yuqori qator harflarining pastki chiqiq elementlari va pastki qator harflarining yuqori chiqiq elementlari orasidagi masofa.

oʻqishga qulay nashr - oʻqilganda koʻz charchamaydigan nashr. nashrning oʻqishga qulayligi uning shrift bezagi va poligrafik bajarilish sifatiga bogʻliq.

xarakterli sahifalar - nashrda eng koʻp uchraydigan bir xil shrift va tasviriy bezakka ega sahifalar.

sim bilan tikish - nashr blokini sim yoki ip bilan muqova maydonidan 4-5 mm ichkaridan butun blok boʻylab tikish.

matnning shriftli rasmiylashtirilishi (asosiy, qoʻshimcha, ajratib koʻrsatish) - quyidagi parametrlar bilan aniqlanadi: shriftlar guruhi, shrift garniturasini, shrift shakli, oʻlchami va sigʻimi, interliniya kattaligi, qator uzunligi.

teskari shrift - qora, kulrang yoki rangli fonda oq shrift.

tor yozuvli shriftlar - kichik harf enining balandligiga nisbati 50-65,5% dan yuqori boʻlgan shriftlar.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING “AHOLINING SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIYA JIHATIDAN FAROVONLIGI TO‘G‘RISIDA” QONUNIDAN KO‘CHIRMALAR

3-modda. Asosiy tushunchalar

Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi - aholi salomatligi holati bo‘lib, bunda yashash muhiti omillarining insonga zararli ta’siri bo‘lmaydi va uning hayot faoliyati uchun qulay shart-sharoitlar ta’minlanadi.

5-modda. Sanitariya qoidalari, normalari va gigiyena me’yorlari

Sanitariya qoidalari, normalari va gigiyena me’yorlari - aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi sohasida davlat va boshqa organlar, yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan bajarilishi majburiy bo‘lgan talablarni belgilovchi hujjatlardir.

16-modda. Yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarning aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi sohasidagi majburiyatlari

aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to‘g‘risidagi qonun hujjatlari talablarini, shuningdek davlat sanitariya nazoratini amalga oshiruvchi mansabdor shaxslarning qarorlari va ko‘rsatmalarini bajarish;

mahsulotlarni ishlab chiqarish, tashish, saqlash va aholiga sotishda, shuningdek bajariladigan ishlar va ko‘rsatiladigan xizmatlar xavfsizligini ta’minlash;

mahsulotlarni ishlab chiqarish, tashish, saqlash va aholiga sotish, ishlarni bajarish va xizmatlar ko‘rsatishda sanitariya qoidalari, normalari va gigiyena me’yorlariga rioya qilish.

25-modda. Chet eldan olib kiriladigan mahsulotlarni yetkazib berish va sotishga qo‘yiladigan talablar

Yuridik va jismoniy shaxslar chet eldan olib kiriladigan texnologiyalar, materiallar, xom ashyo va mahsulotlarni yetkazib berish, sotish va ulardan foydalanishda sanitariya qoidalari, normalari va gigiyena me’yorlariga rioya etishlari shart.

29-modda. Maxsus ekspertizalarni o‘tkazish

Aholi va alohida shaxslarning sog‘lig‘i va kasallanish holatini sanitariya-gigiyena hamda boshqa turdagi maxsus ekspertizadan o‘tkazish, shuningdek loyiha, texnik va boshqa hujjatlar, asbob-uskunalar, qurollar va apparatlar, kimyoviy moddalar, turli birikmalar, materiallar va muhitlar, oziq-ovqat xom ashyosi va mahsulotlari, sanoat buyumlari, radioaktiv materiallar, radiatsiya texnikasini ekspertizadan o‘tkazish buyurtmachining mablag‘lari hisobidan davlat sanitariya nazoratini amalga oshiruvchi organlar, sanitariya-epidemiologiya xizmati muassasalari, ilmiy-tadqiqot, oliy ta’lim muassasalari va boshqa tashkilotlar tomonidan amalga oshiriladi.

Maxsus ekspertizalarni o'tkazish tartibi, buyurtmachilar, ekspert muassasalari va ekspertlarning huquq va majburiyatlari qonunchilikda belgilanadi.

39-modda. Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik

Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlikda aybdor shaxslar belgilangan tartibda javobgarlikka tortiladi.

I. QO'LLANISH SOHASI VA UMUMIY QOIDALAR

1.1. Ushbu sanitariya qoidolari va me'yorlari (keyingi o'rinlarda - sanitariya qoidolari) "Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to'g'risida"gi Qonun, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi asosida ishlab chiqilgan.

1.2. Ushbu sanitariya qoidolari o'quvchilarning ko'rish a'zolari, tayanch-harakat tizimi, yurak-qon tomir tizimi kasalliklarining oldini olishga, sog'lig'ini saqlash va mustahkamlashga qaratilgan.

1.3. Sanitariya qoidolari o'quv nashrlarining (darsliklar, o'quv qo'llanmalar, amaliy mashg'ulotlar to'plamlari, bundan keyin - nashrlar) vazni, shrift bezagi, bosma sifati va poligrafik materiallari uchun gigiyenik talablarni belgilaydi. Bu talablar nashrlarning o'qishligini va vaznining o'quvchilar organizmi funksional imkoniyatlariga mosligini ta'minlashga qaratilgan. Natijada o'qish jarayonida ko'z yuklamasi kamayadi, ko'z va umumiy charchashning oldini oladi.

1.4. Sanitariya qoidolari umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim (kollejlari, litseylar) uchun mo'ljallangan o'quv nashrlariga nisbatan qo'llaniladi.

1.5. Sanitariya qoidolari nuqsonli, aqliy rivojlanishdan orqada qolgan, shuningdek ko'rish, eshitish va nutq muammolari bo'lgan bolalar uchun mo'ljallangan nashrlarga tatbiq etilmaydi.

1.6. Mazkur Sanitariya normalari va qoidolari talablariga rioya etilishi ustidan davlat sanitariya-epidemiologiya nazorati O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

1.7. O'quv nashrlarini ishlab chiqaruvchi tashkilotlar va jismoniy shaxslar, shu jumladan yakka tartibdagi tadbirkorlar, O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida belgilangan tartibda ushbu Sanitariya normalari va qoidolari talablarining bajarilishini nazorat qilishlari shart.

1.8. O'quv nashrlarining namunaviy nusxalarini xavfsizlik ko'rsatkichlari bo'yicha laboratoriya tekshiruvlari (sinovlari) O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida belgilangan tartibda akkreditatsiyadan o'tgan laboratoriyalarda o'tkazilishi shart.

1.9. Ushbu sanitariya qoidalari talablariga rioya qilish mulkchilik shaklidan qat'i nazar, nashriyot faoliyati bilan shug'ullanuvchi fuqarolar, yakka tartibdagi tadbirkorlar va yuridik shaxslar uchun majburiydir.

II. NASHRLARNING GIGIYENIK TASNIFI

2.1. Bir vaqtning o'zida o'qish va o'zlashtirish uchun mo'ljallangan axborot materialining mazmuni va hajmiga ko'ra nashrlar quyidagi o'quv fanlari bo'yicha tasniflanadi:

a) gumanitar fanlar:

alifbo, ona tili, jamiyatshunoslik, atrofimizdagi olam, adabiyot;

tilshunoslik (o'zbek va chet tillari);

hayot xavfsizligi asoslari, estetik yo'nalishdagi fanlar, jismoniy tarbiya, mehnat ta'limi, harbiy xizmatga tayyorgarlik va boshqalar;

ijtimoiy va gumanitar fanlar: tarix, davlat huquqi, mantiq, psixologiya va boshqalar;

b) tabiiy fanlar (fizika, kimyo, geografiya, biologiya, astronomiya va boshqalar);

v) aniq fanlar (matematika, algebra, informatika va boshqalar);

g) maxsus fanlar (kasb-hunar ta'limi uchun) (mexanika, radioelektronika, elektrotexnika, metallurgiya, kon-sanoati, kimyoviy texnologiya, qishloq xo'jaligi, tibbiyot, pedagogika, musiqa, muhandislik fanlari va shu kabilar).

2.2. Funksional vazifasiga ko'ra: 2.2. Funksional maqsadiga ko'ra:

darslik;

o'quv qo'llanma;

o'quv-uslubiy majmua;

amaliy darslik;

amaliyot - ish daftari (yozuv daftari, matematika daftari,

shaxsiy ish daftari, o'quvchilarning mustaqil ish daftari,

masalalar to'plami albomi, ijodiy topshiriqlar daftari va hokazo).

2.3. Yosh toifalari bo'yicha:

boshlang'ich ta'lim uchun - 1-4-sinflar;

umumiy o'rta ta'lim uchun - 5-11-sinflar;

o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi uchun (kollejlarda va litseylar).

III. GIGIYENIK TALABLAR

3.1. Umumiy talablar

3.1.1. Ikki yosh toifasidagi materiallarni o'z ichiga olgan nashrlarni chiqarish tavsiya etilmaydi.

Nashr quyidagi muddatlarga mo'ljallangan o'quv materiallarini o'z ichiga olishi kerak:

1-sinf uchun 1 o'quv yili,

2-4 sinflar uchun 2 o'quv yili,

5-9 sinflar uchun 4 o'quv yili.

1-sinflar uchun darsliklardan 1 o'quv yilidan ortiq foydalanish taqiqlanadi.

3.1.2 Nashrlar amaldagi davlat standartiga muvofiq formatlarda ruxsat etiladi.
(O'zDSt 107S.2005. Kitob va jurnal nashrlari. Formatlar)

3.1.3 Nashrning og'irligi quyidagicha bo'lishi kerak:

1-4 sinflar uchun 300 grammdan oshmasligi;

5-6 sinflar uchun 400 grammdan oshmasligi;

7-9 sinflar uchun 500 grammdan oshmasligi; (O'zDSt 107S.2005.Kitob va jurnal nashrlari. Formatlar)

3.1.3 Nashrning og'irligi:

1-4-sinflar uchun 300 gramm;

5-6-sinflar uchun 400 gramm;

7-9-sinflar uchun 500 gramm;

10-11-sinflar uchun 600 gramm;

o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi uchun 600 gramm

1-4-sinflar uchun faqat sinfda ishlashga mo'ljallangan nashrlarning og'irligi 500 g dan oshmasligi kerak.

Nashr vaznini ko'pi bilan 10% ga oshirishga yo'l qo'yiladi.

O'quvchilar uchun bir o'quv kuniga mo'ljallangan darsliklar og'irligi yozuv anjomlari bilan birgalikda (sumka yoki portfel og'irligisiz) 3 km masofaga tashishda ruxsat etilgan og'irlik me'yorlaridan oshmasligi kerak:

I-II sinflar	1,2 dan 1,5 kg gacha
III-IV sinflar	1,5 dan 2,2 kg gacha
V-VI sinflar	2,0 dan 2,5 kg gacha
VII-VIII sinflar	2,5 dan 3,0 kg gacha
VIII-XI sinflar	3,0 dan 3,7 kg gacha
o'rta maxsus kasb-hunar ta'lim muassasalari o'quvchilari	3,5 dan 4,2 kg gacha

3.1.4. Nashrlar yumshoq muqovada yoki qattiq muqovalı jılda tayyorlanishi mumkin.

3.1.5. Nashr muqovalari qog‘oz turidan qat‘iy nazar, yaltirovchi yoki yaltıroq bo‘lmagan qoplama bilan laminatsiyalangan bo‘lishi kerak.

Qoplangan nashrlar laklangan yoki qoplamali laminatsiya qilingan bo‘lishi kerak, bundan qoplangan yoki maxsus qoplamali qog‘ozlardan tayyorlangan muqovalar mustasno.

3.1.6. O‘qish sharoitlarining yomonlashuviga olib keladigan nashr blokida quyidagi mahkamlash usullarini qo‘llashga yo‘l qo‘yilmaydi:

tıkuv simida tikish;

choksiz yelimlab yopishtirish (bunda, nashr etilayotgan blok varaqlarining chekkasi yelimlanadi).

Nashr etilayotgan blok varaqlarini yelimlab yopishtirishning “notch” va “brust binding” usullaridan foydalanishga ruxsat etiladi.

Bunda, ushbu usullardan foydalanilganda nashr etilayotgan blok varaqlarining burmasi bo‘ylab yelim qo‘llaniladi va u mavjud ochilishlarga kirib borib, sahifa va muqovaning to‘g‘ri yopishishini ta‘minlaydi. Ushbu yopishtirish jarayonida nashrning quyidagi uchta qismlari yopishtiruvchi vosita bilan yelimlanadi: nashr asosini yopishtiruvchi, nashr asosini muqova bilan yopishtiruvchi va nashr qirralarini muqova bilan yopishtiruvchi.

Faqat sahifalashga mo‘ljallangan nashrlar (kesish), masalan, didaktik materiallar, topshiriq kartalari va boshqalar adabiyotlar uchun choksiz yelimlab yopishtirish usulini foydalanishga ruxsat etiladi.

3.1.7. Boshlang‘ich ta‘lim nashrlari uchun yuqori bosma usulini qo‘llash tavsiya etilmaydi.

3.1.8. Nashrning ochilgan ikki betidagi koreshok maydonlari $26 \pm 0,5$ mm dan kam bo‘lmasligi, bunda har bir sahifadagi koreshok maydonining kengligi 12 mm dan kam bo‘lmasligi lozim.

3.1.9. Yuqori, tashqi va pastki hoshiyalar, illyustrativ to‘ldirishni hisobga olmaganda, 10 mm dan kam bo‘lmasligi kerak. Sahifaning hoshiyalarida, koreshok hoshiyalaridan tashqari, topshiriqlarning shartli belgilari, ko‘rgazmali tasvirlar va 50 belgidan oshmaydigan hajmdagi matnlarni polosadan kamida 5 mm masofada joylashtirish mumkin.

3.1.10. Rangli, kulrang fonda yoki fonning optik zichligi 0,3 dan ortiq bo‘lgan ko‘p rangli illyustratsiyalar qismlarida matnni chop etish taqiqlanadi.

3.1.11. Rangli (kulrang) fondagi 200 dan ortiq belgidan iborat 1-4 sinflar uchun matnni chop etishda oq qolip-plashka (nashr qog‘ozining o‘rnatilgan oqligi) qo‘llanilgan holda qo‘shimcha shrift tanlash talab etilmaydi.

3.1.12. Sarlavhalardan tashqari barcha nashrlarda tor yozuvli shriftlarni qo'llash taqiqlanadi.

3.1.13. Boshlang'ich ta'lim nashrlari (1-4-sinflar) uchun yumaloq harflarning qiya o'qli shriftlarini qo'llash taqiqlanadi (masalan, mediyeval guruhidagi shriftlar, "Tayms" turidagi garnituralar).

3.1.14. Boshlang'ich ta'lim (1-4-sinflar) uchun nashrlarda asosiy shtrixlarning qalinligi 0,6-0,4 mm dan, o'rta va yuqori sinflar hamda o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi o'quvchilari uchun darsliklarda 0,25-0,35 mm dan kam bo'lmasligi kerak.

3.1.15. Harflar orasidagi bo'shliq quyidagicha belgilanadi:

boshlang'ich (1-4) sinflar uchun 14 pt kegl uchun $0,1 \pm 0,02$ mm dan $0,7 \pm 0,02$ mm gacha, 16 pt kegl uchun $0,2 \pm 0,02$ mm dan $0,8 \pm 0,02$ mm gacha, 18 pt kegl uchun $0,3 \pm 0,02$ mm dan $1 \pm 0,02$ mm gacha;

yuqori (5-11) sinflar, shuningdek o'rta maxsus va professional ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun amaldagi shriftlar asosiy chiziq kengligidan kam bo'lmasligi kerak.

3.1.16. 1-4-sinf nashrlari uchun so'zlar oralig'i matn shrift keglidan 110 foizdan 150 foizgacha, qatorlar orasidagi chiziq – 120 foiz bo'lishi kerak.

Yuqori (5-11) sinflar, shuningdek o'rta maxsus va professional ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun nashrlarda so'zlar oralig'i va qatorlar orasidagi chiziq matn shrift keglining kamida yarmiga teng bo'lishi kerak.

3.1.17. Foydalanishga yo'l qo'yilmaydi:

rangli fonda asosiy matn oq va/yoki och rangli shriftlar bilan chop etish;
yozuv, mashq va ish daftarlarida yozish uchun mo'ljallangan maydonlarda rangli va kulrang fon;

asosiy va qo'shimcha matn uchun uch yoki undan ortiq ustunli terish.

Rangli fonda yoki ko'p rangli tasvirlarni chop etishda fonning optik zichligi 0,3 dan oshmasligi, varaqning orqa tarafiga chop etishda esa – kamida 0,4 bo'lishi kerak.

3.1.18. 1-4 sinflar nashrlaridagi matnlarni ajratib ko'rsatish uchun 4 ta rangli bo'yoqlardan, shu jumladan ularning tuslaridan (masalan, sariq rang va uning tuslari och sariq va to'q sariq) foydalanishga ruxsat beriladi. Oq qolip-plashka bilan nashr matnini ajratib ko'rsatishda shriftning yorqinlik darajasi kamida 70 foiz bo'lishi kerak.

Ushbu bandning birinchi xatboshisida nazarda tutilgan talablar nashrlardagi uslubiy materiallar (diagrammalar, chizmalar, jadvallar) uchun majburiy emas.

5-11 sinflar nashrlaridagi matnlarni ajratib ko'rsatish uchun 2 tadan ko'p bo'lmagan rangli bo'yoqlardan foydalanishga ruxsat beriladi, o'rta maxsus va

professional ta'lim muassasalari o'quvchilariga mo'ljallangan nashrlarda esa rangli bo'yoqlardan foydalanish tavsiya etilmaydi.

3.1.19. 1-4-sinf nashrlarida asosiy va qo'shimcha matn hamda ajratmalar uchun (sarlavhalardan tashqari) quyidagi parametrlardan biri bilan farqlanadigan shriftli bezatishning to'rttadan ortiq bo'lmagan variantini qo'llashga ruxsat etiladi: kegl yoki garnitura, uning chizilishi, rangli ajratmalarning mavjudligi.

3.1.20. 5-11-sinflar va o'rta maxsus ta'lim nashrlarining butun hajmida matnning har bir turi (asosiy, qo'shimcha) bir xil shrift bilan bezatilishi shart.

3.1.21. 1-4-sinflar uchun nashrlardagi kartografik yozuvlar uchun kamida 10 kegl, 5-9-sinflar uchun kamida 9 kegl, 10-11-sinflar va o'rta maxsus muassasalar uchun kamida 8 kegl shriftini qo'llash lozim.

3.1.22. Matn rasmlarning o'ng tomonida joylashgan bo'lsa, sarlavhalar va xatboshilardan tashqari, satrlarning boshlanishi bitta vertikal chiziqda bo'lishi kerak.

3.1.23. 1-sinf uchun aralash nashrlarning matn qismida kamida 16 kegl, 2-4-sinflar uchun kamida 14 kegl, 5-11-sinflar va o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi uchun shrift kegli tilshunoslik nashrlari uchun belgilangan keglga mos kelishi lozim.

3.1.24. Nashrlarda axborotning buzilishi yoki yo'qolishiga olib keladigan, o'qish qulayligini yomonlashtiradigan nuqsonlarga yo'l qo'yilmaydi:

bo'yoqning ko'chishi, bo'yoq bilan to'lgan joylar, dog'lar, tirnalishlar, qo'sh bosma;

yelimning qirqimlarga yoki blok ichiga oqishi, bu sahifalarning yopishib qolishiga va kitob ochilganda matn yoki rasmlarning shikastlanishiga sabab bo'lishi; blok yoki muqovaning shakl o'zgarishi.

3.2. Nashrlarni shriftli bezashga qo'yiladigan talablar gumanitar va ijtimoiy fanlar bo'yicha

3.2.1. Alifbo va yozuv daftarlariga qo'yiladigan talablar

3.2.1.1. Alifbodagi matnning shriftli bezalishi 1-jadvalda keltirilgan talablarga mos kelishi lozim.

3.2.1.2. She'rlardan tashqari, ikki ustunli matn terishga yo'l qo'yilmaydi.

She'rlar uchun ikki ustunli terish faqat ustunlar orasidagi masofa kamida 18 mm bo'lgandagina ruxsat etiladi.

3.2.1.3 Alifbodagi matnni ajratish uchun shrift dizayni 1-jadvalda ko'rsatilgan talablarga mos kelishi shart. Shu bilan birga, satrning uzunligi tartibga solinmaydi.

Nashrdagi so'zlar ro'yxati bo'lgan ustunlar orasidagi masofa kamida 12 mm bo'lishi kerak.

Kursivlarni qo'llashga yo'l qo'yilmaydi.

3.2.1.4. Sahifadagi ko'chirishlar soni 4 tadan oshmasligi kerak.

3.2.1.5. Alifboning harfli qismidagi rasmlarning umumiy maydoni kamida 50%, alifbedan keyingi qismida esa kamida 30% bo'lishi tavsiya etiladi.

3.2.2 1-4-sinflar uchun nashrlarga qo'yiladigan talablar

3.2.2.1. 1-4-sinf nashrlarining butun hajmida asosiy va qo'shimcha matnning shriftli bezalishi 2-jadvalda keltirilgan talablarga mos kelishi lozim.

3.2.2.2. She'rlar bundan mustasno bo'lib, asosiy va qo'shimcha matnni ikki ustunli terishga ruxsat etilmaydi.

She'rlar uchun ikki ustunli terishga faqat 2-jadvaldagi talablarga rioya qilinganda (satr uzunligidan tashqari) va ustunlar orasidagi masofa kamida 9 mm bo'lganda yo'l qo'yiladi.

3.2.2.3. So'zlar va so'z birikmalari ro'yxati, xronologik materiallarni ikki va undan ortiq ustunlarda joylashtirish mumkin, bunda ustunlar orasidagi masofa kamida 12 mm, ajratuvchi chiziq mavjud bo'lganda esa kamida 6 mm bo'lishi shart.

3.2.2.4. Nashrlarning lug'at qismida ikki ustunli terishga faqat ustunlar orasidagi masofa kamida 9 mm, ajratuvchi chiziq mavjud bo'lganda esa kamida 6 mm bo'lgan taqdirda ruxsat etiladi.

Nashrlarning lug'at qismidagi shrift o'lchami asosiy matn shrifti o'lchamidan 2 punktga kichik bo'lishi mumkin, bunda qatorlar orasidagi interval kamida 2 punktga oshirilishi lozim.

3.2.2.5. Shrift o'lchami va matnni ajratish uchun qatorlar orasidagi intervalni kattalashtirish 2-jadvalda keltirilgan talablarga mos bo'lishi kerak. Shu bilan birga, ajratilgan matn shriftining o'lchami asosiy (qo'shimcha) matn shrifti o'lchamidan kichik bo'lmasligi lozim.

Qo'lyozma shriftlarini asosiy (qo'shimcha) matn shrifti o'lchamidan 2 punkt kattaroq o'lchamda qo'llashga ruxsat etiladi.

3.2.2.6. Matnli jadvallarda satr uzunligi kamida $31/2$ kvadrat, matn ustunlari orasidagi masofa esa kamida 12 mm bo'lishi kerak.

3.2.2.7. Illyustratsiyalarga izohlar uchun kamida 12 o'lchamli shriftni qo'llash va ularni illyustratsiya chetidan kamida 4 mm masofada joylashtirish tavsiya etiladi.

3.2.3. 5-9-sinflar, 10-11-sinflar va o'rta maxsus ta'lim uchun kasb-hunar ta'limida gumanitar nashrlarga qo'yiladigan talablar

3.2.3.1. 6-11-sinflar va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari nashrlari uchun eng maqbul shriftlar yumaloq harflarning qiya o'qlariga ega bo'lgan mediyeval guruhiga mansub normal, keng, yorqin, to'g'ri chiziqli shriftlardir (masalan, "Tayms" turidagi garnituralar).

3.2.3.2. 5-6-sinf nashrlarining butun hajmida shrift bezagi 3-jadval yoki 3.1-jadvalda keltirilgan talablarga mos bo'lishi kerak, 5-sinf uchun sans-serif guruhidagi

shriftlar tavsiya etiladi, 7-9-sinflar uchun - 4-jadval yoki 4.1-jadvalda, 10-11-sinflar uchun - 5-jadvalda ko'rsatilgan talablarga javob berishi lozim. O'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun qo'llaniladigan shriftlarning grafik asosidan (kirill yoki lotin) qat'i nazar - 11-jadvalda berilgan talablarga muvofiq bo'lishi kerak.

3.2.3.3 Shrift o'lchami va matn ajratmalarining qatorlar orasidagi masofani kengaytirish 3-jadval, 3.1-jadval; 4-jadval, 4.1-jadval; 5-jadval va 11-jadvalda keltirilgan talablarga mos bo'lishi lozim.

3.2.3.4. 5-6-sinflar uchun asosiy va qo'shimcha matnni ikki ustunda joylashtirish faqat tilshunoslik nashrlarida 3-jadval, 3.1-jadval talablariga rioya qilgan holda ruxsat etiladi.

7-9-sinf nashrlarida asosiy va qo'shimcha matnni ikki ustunda joylashtirish faqat 4-jadval va 4.1-jadvalda keltirilgan talablarga rioya qilinganda ruxsat etiladi.

10-11-sinf nashrlari uchun - 5-jadvalda keltirilgan talablarga rioya qilingan holda ruxsat etiladi.

O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun nashrlarda - 11-jadvalda ko'rsatilgan talablarga muvofiq bo'lishi kerak.

Bunda ustundagi satr uzunligi $31\frac{1}{2}$ kvadratdan kam bo'lmasligi, ustunlar orasidagi masofa esa 9 millimetrdan kam bo'lmasligi lozim.

Qo'shimcha matn uchun ustunlar orasidagi masofa faqat ajratuvchi chiziq mavjud bo'lgandagina 6 mm bo'lishiga ruxsat etiladi.

3.2.3.5. So'zlar va so'z birikmalari ro'yxatlari, xronologik materiallarni uch va undan ortiq ustunda joylashtirish ustunlar orasidagi masofa kamida 12 mm bo'lganda, ajratuvchi chiziq mavjud bo'lsa - kamida 6 mm bo'lganda ruxsat etiladi.

3.2.3.6. Nashrlarning lug'at qismida ikki ustunli terishga faqat ustunlar orasidagi masofa kamida 9 mm bo'lganda, ajratuvchi chiziq mavjud bo'lsa - kamida 6 mm bo'lganda ruxsat etiladi.

Nashrlarning lug'at qismidagi shrift o'lchami qo'shimcha matn shrifti o'lchamidan kam bo'lmasligi kerak. Bu 5-6-sinflar uchun nashrlarda 3-jadval va 3.1-jadvalga, 7-9-sinflar uchun nashrlarda 4-jadval va 4.1-jadvalga, 10-11-sinflar uchun nashrlarda - 5-jadvalga, o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun nashrlarda esa - 11-jadvalga muvofiq bo'lishi lozim.

3.2.3.7. Nashrlarning matnli jadvallarida 5-6-sinflar uchun satr uzunligi kamida $2\frac{3}{4}$ kvadrat, 7-9-sinflar, 10-11-sinflar va o'rta maxsus muassasalar uchun esa kamida $1\frac{3}{4}$ kvadrat bo'lishi kerak. Bunda matn ustunlari orasidagi masofa kamida 6 mm bo'lishi lozim.

3.3. Shriftli rasmiylashtirishga qo'yiladigan talablar aniq fanlar nashrlari

3.3.1. 1-4-sinflar uchun nashrlarga qo'yiladigan talablar

3.3.1.1. Nashrlar asosiy matnining shrift bezagi 6-jadvalda keltirilgan talablarga muvofiq bo'lishi kerak.

3.3.1.2. Asosiy matnni ikki ustunda terishga yo'l qo'yilmaydi.

3.3.1.3. Ustunli misol va masalalar uchun ustunlar orasidagi masofa kamida 12 mm bo'lganda, rangli fon va / yoki bo'linish chiziqlaridan foydalanganda esa ular orasidagi masofa kamida 5 mm bo'lganda ko'p ustunli to'plamdan foydalanishga ruxsat etiladi.

3.3.1.4. Misol va masalalardagi shrift o'lchami 6-jadvalga muvofiq asosiy matn shrifti o'lchamidan kichik bo'lmasligi kerak.

3.3.1.5. Vizual tasvirlardagi yozuvlarning shrift o'lchami asosiy matnning shrift o'lchamidan 4 bandga kichik bo'lishi mumkin.

3.3.1.6. Shrift o'lchami va matnni ajratib ko'rsatish uchun qatorlar orasidagi masofani oshirish 6-jadvalda keltirilgan talablarga mos bo'lishi kerak.

Bunda ajratib ko'rsatish shrifti o'lchami asosiy matn shrifti o'lchamidan kichik bo'lmasligi lozim.

3.3.2. 5-9-sinflar, 10-11-sinflar va o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun aniq fanlar bo'yicha nashrlar uchun talablar

3.3.2.1. 5-9-sinflar uchun nashrlarda asosiy va qo'shimcha matnning shriftli rasmiylashtirilishi 7-jadvalda, 8-jadvalda - 10-11-sinflar uchun, o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun esa - 11-jadvalda keltirilgan talablarga muvofiq bo'lishi kerak.

3.3.2.2. Harfli va sonli formulalarning asosiy elementlari uchun asosiy matn shrifti o'lchamidan ikki punkt kichik shrift qo'llashga ruxsat etiladi.

Formulalarning yordamchi elementlari shrifti 5-9-sinflar uchun nashrlarda 6 keglidan, 10-11-sinflar va o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun nashrlarda 5 keglidan kam bo'lmasligi kerak.

Yuqori satrdagi formulalarning (misollarning) satr osti elementlari va pastki satrdagi formulalarning (misollarning) satr usti elementlari orasidagi interliniyaj kamida 2 punkt oshirilishi lozim.

Formulalarni o'z ichiga olgan matndagi interliniyaj sahifa bo'ylab bir xil bo'lmasligi mumkin.

3.3.2.3. Misol va masalalar ustunlari uchun ko'p ustunli terish faqat ustunlar orasidagi masofa kamida 9 mm bo'lganda, rangli fon va/yoki ajratuvchi chiziqlar qo'llanilganda esa kamida 6 mm bo'lganda ruxsat etiladi. Bitta topshiriq doirasidagi ustunlar orasidagi masofa bir xil bo'lishi shart.

Misol va topshiriqlar ustunlaridagi shrift o'lchami 7, 8 va 11-jadvallarga muvofiq qo'shimcha matn shrifti o'lchamidan kichik bo'lmasligi kerak.

3.3.2.4. Ko'rgazmali tasvirlar (grafik, sxema, jadval, diagramma va boshqalar) uchun qora rang bilan birga uchtagacha rangni qo'llash tavsiya etiladi. Ko'rgazmali tasvirlardagi yozuvlar shrifti kamida 8 kegl bo'lishi lozim.

3.3.2.5. Matnni ajratib ko'rsatishda shrift o'lchami va interliniyajni oshirish 7, 8 va 11-jadvallarda keltirilgan talablarga mos bo'lishi kerak. Bunda ajratilgan matn shrifti o'lchami asosiy matn shrifti o'lchamidan kichik bo'lmasligi lozim.

3.3.2.6. 5-9-sinflar uchun mo'ljallangan nashrlarda 7-jadval, 10-11-sinflar va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun mo'ljallangan nashrlarda esa 8 va 11-jadvallar talablariga rioya qilgan holda ikki ustunli matn terishga ruxsat beriladi.

Ustunlar orasidagi masofa asosiy matn uchun kamida 9 mm, qo'shimcha matn uchun esa ajratuvchi chiziq mavjud bo'lganda kamida 6 mm bo'lishi kerak.

3.4. Nashrlarni shriftli bezashga qo'yiladigan talablar

1-4, 5-9, 10-11-sinflar uchun tabiiy fanlardan va o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun

3.4.1. 1-4-sinflar uchun nashrlarda asosiy va qo'shimcha matnning shriftli bezagi ta'lim yili va ularning funksional maqsadiga qarab 9-jadvalda keltirilgan talablarga javob berishi kerak.

Qo'shimcha matn shrifti o'lchami asosiy matn shrifti o'lchamidan 2 punktga kichik bo'lishi mumkin.

3.4.2. 5-9-sinflar, 10-11-sinflar va o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun mo'ljallangan nashrlarda asosiy va qo'shimcha matnning shriftli rasmiylashtirilishi 10- va 11-jadvallarda keltirilgan talablarga muvofiq bo'lishi kerak.

3.4.3. 1-4-sinflar uchun nashrlarda ikki ustunli terishni qo'llash taqiqlanadi.

3.4.4. Ikki ustunli terish 5-6-sinflar uchun nashrlarda faqat qo'shimcha matn uchun, 7-9, 10-11-sinflar va o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun nashrlarda esa asosiy va qo'shimcha matn uchun, satr uzunligidan tashqari, 10- va 11-jadvallarda keltirilgan talablarga rioya qilish sharti bilan ruxsat etiladi.

Ustundagi satr uzunligi $3\frac{1}{2}$ kvadratdan kam bo'lmasligi, ustunlar orasidagi masofa esa 9 mm dan kam bo'lmasligi lozim.

3.4.5. 1 – 4-sinflar uchun nashrlarning matn ustunlari orasidagi masofa kamida 12 mm bo'lganda matn jadvallari matn hajmi bilan tartibga solinadi.

5 – 6 sinflar uchun – matn ustunlari orasidagi masofa kamida 6 mm bo'lganda matn jadvallarida satr uzunligi kamida $2\frac{3}{4}$ kvadrat, 7 – 9, 10-11 sinflar hamda o'rta maxsus va professional ta'lim muassasalari uchun – matn ustunlari orasidagi masofa

kamida 6 mm bo'lganda matn jadvallarida satr uzunligi kamida $1\frac{3}{4}$ kvadrat bo'lishi kerak.

3.4.6. 1-4-sinflar uchun nashrlardagi ko'rgazmali tasvirlar (grafik, sxema, jadval, diagramma va shu kabilar) 3.3.1.5-bandda keltirilgan talablarga muvofiq, 5-11-sinflar uchun nashrlarda esa ushbu sanitariya qoidalarining 3.3.2.4-bandida keltirilgan talablarga muvofiq rasmiylashtirilishi lozim.

3.4.7. 1-4, 5-9, 10-11-sinflar va o'rta maxsus ta'lim muassasalari uchun mo'ljallangan nashrlarda shrift o'lchami va qatorlar orasidagi masofaning kengayishi 9, 10, 11-jadvallarda keltirilgan talablarga javob berishi kerak. Bunda shrift o'lchami asosiy matn shrifti o'lchamidan kichik bo'lmasligi lozim.

3.4.8. Nashrlardagi harfiy va raqamli formulalarning shriftli rasmiylashtirilishi ushbu sanitariya qoidalarining 3.3.2.2-bandida keltirilgan talablarga muvofiq bo'lishi lozim.

3.4.9. Kimyoviy formulalarning asosiy elementlari shrifti o'lchami asosiy matn shrifti o'lchamidan, formulalarning yordamchi elementlari shrifti o'lchami esa 6 kegdan kichik bo'lmasligi kerak.

7-9-sinflar uchun nashrlarda yuqori satr formulalarining satrosti elementlari va pastki satr formulalarining satrusti elementlari o'rtasidagi masofa kamida 4 punkt, 10-11-sinflar va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun esa kamida 2 punkt bo'lishi kerak.

Kimyoviy formulalarni o'z ichiga olgan matndagi qatorlar orasidagi masofa sahifada bir xil bo'lmasligi mumkin.

3.5. O'rta maxsus ta'lim uchun maxsus fanlar bo'yicha nashrlarning shriftli bezalishiga qo'yiladigan talablar

3.5.1. O'quv fani va funksional vazifasiga qarab nashrning asosiy va qo'shimcha matnining shriftli bezalishi 11-jadvalda keltirilgan talablarga mos bo'lishi lozim.

3.5.2. Nashrda asosiy va qo'shimcha matn uchun ikki ustunli terishni qo'llashga faqat 11-jadvalda keltirilgan talablarga rioya qilingan holdagina ruxsat etiladi.

Bunda ustundagi satr uzunligi $3\frac{1}{2}$ kvadratdan kam bo'lmasligi, ustunlar orasidagi masofa esa 9 mm dan kam bo'lmasligi kerak.

3.5.3. Nashrlarning lug'at qismida ustunlar orasidagi masofa 9 mm dan kam bo'lmaganda, ajratuvchi chiziq mavjud bo'lganda esa 6 mm dan kam bo'lmaganda ikki ustunli terishga yo'l qo'yiladi.

Nashrlarning lug'at qismidagi shrift o'lchami 11-jadvalga muvofiq qo'shimcha matn shrifti o'lchamidan kam bo'lmasligi kerak.

3.5.4. Kimyoviy formulalarning shriftli rasmiylashtirilishi ushbu sanitariya qoidalarining 3.4.9-bandidagi talablarga mos bo'lishi kerak.

3.5.5. Harfiy va sonli formulalarning asosiy elementlari shrifti 8 kegldan, yordamchi elementlari shrifti esa 6 kegldan kam bo'lmashligi lozim.

3.5.6. Ko'rgazmali tasvirlar (grafik, sxema, jadval, diagramma va boshqalar) uchun ikkitadan ortiq bo'lmagan rangli bo'yoqlarni qo'llash tavsiya etiladi.

Ko'rgazmali tasvirlardagi yozuvlar shrifti 8 kegldan kam bo'lmashligi kerak.

3.5.7. Matnni ajratib ko'rsatish uchun ishlatiladigan shrift 9 kegldan kam bo'lmashligi lozim.

3.5.8. Matnli jadvallarda ustunlar orasidagi masofa kamida 6 mm bo'lganda, satr uzunligi kamida $1\frac{3}{4}$ kvadrat bo'lishi lozim.

3.6. Poligrafiya materiallariga qo'yiladigan talablar

3.6.1. Nashrlarni tayyorlashda qo'llaniladigan mahalliy va xorijiy ishlab chiqarilgan matbaa materiallari uchun nashriyot ularning inson salomatligi uchun xavfsizligini tasdiqlovchi hujjatlarni taqdim etishi shart.

Yuqorida ko'rsatilgan hujjatlar mavjud bo'lmaganda, poligrafiya mahsulotlarining xavfsizligini aniqlash maqsadida formaldegid va fenol (suv va havo muhitida), qo'rg'oshin, rux, mishyak, xrom (III) va (VI) mavjudligi bo'yicha tekshiruvlar o'tkazilishi lozim. 12-jadval.

3.6.2. Nashrlarni ishlab chiqarishda faqat bosma kitoblar chop etish uchun mo'ljallangan, oqlik indeksi (ISO 2470-77) ga muvofiq 74-88% ni tashkil etuvchi qog'oz (ofset, bosma, tarkibi 61 %dan yuqori bo'lgan sellyulozali, MFC (Machine Finished Coated) turdagi silliq mashina qoplamali yoki yaltiroq bo'lmagan, kitob-jurnal qog'ozi va boshqalar) qo'llanilishi kerak.

Barcha yosh guruhlaridagi nashrlar uchun sahifaning orqa tomonidagi bosma elementlarning ko'rinib qolmasligini ta'minlaydigan shaffof bo'lmagan qog'ozdan foydalanish zarur.

1-sinf darsliklari va o'quv qo'llanmalari uchun og'irligi 80 g/m² va 70 gr/m² bo'lgan qog'oz ishlatiladi. 1-sinf uchun - 88%, qolgan sinflar hamda o'rta maxsus va professional ta'lim muassasalari uchun 86% dan kam shaffoflikka ega bo'lgan qog'ozdan foydalanish tavsiya etilmaydi (13-jadval).

3.6.3. Funksional jihatdan sahifalarni ajratishga (qirqishga) mo'ljallangan nashrlar, masalan, didaktik materiallar, topshiriqli kartochkalar va shu kabilardan tashqari, gazeta qog'ozini qo'llashga ruxsat etilmaydi.

3.6.4. Matnni chop etish uchun nashrda bir xil turdagi va 1 kv.m og'irlikdagi qog'ozdan foydalanish tavsiya etiladi.

3.6.5. O'quv nashrlarini ishlab chiqarishda to'liq qoplamali qog'oz va kartondan foydalanishga yo'l qo'yilmaydi, bundan o'quv adabiyotlariga mo'ljallangan nashrlarning muqovalari mustasno.

IV. NASHRLARNI SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIK BAHOLASHNI TASHKIL ETISH

4.1. Sanitariya-epidemiologik baholash ushbu Qoidalarining 1.6, 1.7 va 1.8-bandlariga muvofiq o'tkaziladi. Baholash uchun nashr uch nusxada taqdim etiladi, jumladan quyidagilar:

- mualliflar haqidagi ma'lumotlar;
- seriya va seriya nashr raqami;
- nashrning maqsadi;
- nashriyot va bosmaxona nomi, manzili, nashr etilgan yili;
- bosishga imzolangan sana va buyurtma raqami;
- nashr formati,
- qog'oz turi va sifati;
- bosma turi,
- adadi.

4.3. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.1 - 3.1.22, 3.6.4-bandlari bo'yicha sanitariya-epidemiologik baholash nashrning bir nusxasida amalga oshiriladi.

4.4. Nashrning shriftli rasmiylashtirilishini sanitariya-epidemiologik baholash nashrning bir nusxasida har bir matn turi va rasmiylashtirish usuli bo'yicha kamida 10 ta xarakterli sahifada o'tkaziladi.

4.5. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.8, 3.1.9 va 3.1.22-bandlari bo'yicha sanitariya-epidemiologik baholash nashrning har uchta nusxasida 10 ta o'ziga xos sahifada o'tkaziladi.

4.6. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.17-bandi bo'yicha sanitariya-epidemiologik baholash nashrning uchta nusxasidan nazorat uchun tanlangan 10 ta daftarda, maxsus chop etilgan nazorat plastinkalari asosida o'tkaziladi*.

**) Diametri (tomoni) kamida 5 mm bo'lgan doira (kvadrat) shaklIdagi nazorat plastinkalari har bir daftardagi ikki sahifaning hoshiyalaridan biriga joylashtirilishi lozim.*

4.7. 3.6.3-band bo'yicha sanitariya-epidemiologik baholash, qog'ozning ko'z bilan aniqlanadigan turli tusli ekanligi mavjud bo'lmaganda, nashrning uchta nusxasining har birida bitta sahifada amalga oshiriladi.

Nashr nusxasida qog'ozning ko'z bilan aniqlanadigan turli tusli ekanligi mavjud bo'lsa, gigiyenik ekspertiza nashrning uchta nusxasining har birining 10 ta xarakterli sahifasida o'tkaziladi. Xarakterli sahifalarni nashrning turli daftarlaridan tanlab olish kerak.

4.8. Sanitariya-epidemiologik baholash natijasini nazorat qilinayotgan ko'rsatkichlar me'yoriy talablarga mos kelgan taqdirda ijobiy deb hisoblanishi lozim.

Faqat ikkita parametr bo'yicha (shrift o'lchamidan tashqari) 10 foizdan ortiq bo'lmagan chetga chiqishga yo'l qo'yiladi.

4.9. Kombinatsiyalashgan nashrlarda faqat nashrning matnli qismining mazkur sanitariya qoidalari talablariga muvofiqligi gigiyenik baholanadi.

V. SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIK BAHOLASH USLUBIYOTI

5.1. Nashr blokining balandligi va kengligi bo'yicha o'lchami 3.1.2-band asosida 1 mm gacha aniqlikda chizg'ich yordamida aniqlanadi.

5.2. Qog'oz turi ushbu sanitariya qoidalarining 3.6.3, 3.6.4-bandlari bo'yicha chiqish ma'lumotlaridagi axborot va materiallar haqida taqdim etilgan ma'lumotlar asosida aniqlanadi.

5.3. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.4- va 3.1.5-bandlari bo'yicha tashqi bezak hamda 3.1.6-bandi bo'yicha mahkamlash usuli ko'z bilan ko'rib aniqlanadi.

5.4. Nashrning og'irligi 3.1.3-band bo'yicha 0,5 grammgacha aniqlikdagi tarozida o'lchanadi.

5.5. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.8- va 3.1.9-bandlari bo'yicha hoshiya o'lchamlari har bir tanlangan daftarning o'rtasida 1 millimetrgacha aniqlikdagi chizg'ich bilan o'lchanadi. Agar nazorat qilinayotgan 10 ta daftarning 4 tasida to'rtta hoshiyadan hech bo'lmaganda bittasi bo'yicha ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.8-bandi talablaridan chetga chiqishlar aniqlansa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.6. Shriftning guruhi, sig'imi va shakli Vazirlar Mahkamasining 2015-yil 3-iyundagi 146-son "Ta'lim muassasalari uchun poligrafiya mahsulotlarining xavfsizligi to'g'risidagi umumiy texnik reglament" qarori bilan tasdiqlangan uslublar bo'yicha kamida 10 ta xarakterli sahifada aniqlanadi. So'ngra har bir sahifada bir nechta (kamida 5 ta) eng namunaviy satrlar tanlanib, sig'imi belgi/kv.sm hisoblanadi. Agar 10 ta nazorat qilinayotgan sahifaning 4 tasida kamida bitta parametr bo'yicha nomuvofiqlik aniqlansa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.7. Nashrda ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.14-bandi bo'yicha ruxsat etilmagan bezash usullarini aniqlash uchun nazorat nashr nusxasining 10 ta xarakterli sahifasida ko'z bilan ko'rib o'tkaziladi. Agar 10 ta nazorat qilinayotgan sahifaning 4 tasida ruxsat etilmagan bezash usullaridan foydalanilganligi aniqlansa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.8. Matnning illyustratsiyalarga nisbatan joylashuvi 3.1.19-band bo'yicha 10 ta xarakterli sahifada vizual ravishda aniqlanadi. 10 ta tekshirilayotgan sahifadan 4 tasi talabga javob bermasa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.9. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.21-bandi bo'yicha nashrdagi nuqsonlar har uch nusxaning 10 ta xarakterli sahifasida vizual ravishda aniqlanadi.

5.10. Agar nusxaning tekshirilayotgan 10 sahifasidan 4 tasida kamida bittadan nuqson aniqlansa, bir nusxani baholash natijasi salbiy hisoblanadi. Agar tekshirilayotgan uch nusxadan ikkitasida nuqsonlar aniqlansa, baholash natijasi salbiy deb hisoblanadi.

5.11. Ushbu sanitariya qoidalarining 4.2-bandi bo'yicha gigiyenik baholash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar davlat standarti asosida rasmiylashtirilgan nashrning chiqish ma'lumotlarida yoki maxsus hujjatlarda taqdim etilishi mumkin.

5.12. Shriftning o'qish qulayligi (shrift balandligi - kegl, qatorlar orasi, shakli) kamida 20 marta $\pm 2,5$ kattalashtirish imkoniyatiga ega bo'lgan chizg'ichli mikroskop yordamida aniqlanadi, bo'linish qiymati 0,001-0,05 mm. Shrift keglining millimetrlardagi o'lchamlari jadvalda (ma'lumotnomada) keltirilgan.

Jadval (ma'lumot uchun)

Shrift o'lchami

Shrift kegli	Bosh harflarning balandligi (mm):
5	1,25
6	1,5
7	1,75
8	2
9	2,25
10	2,5
11	2,75
12	3
14	3,5
16	4
18	4,5
20	5

Agar olingan 10 ta kegl o'lchovidan 4 tasining qiymati minimal ruxsat etilgan qiymatdan kichik bo'lsa, natija salbiy deb hisoblanadi.

So'zlar orasidagi bo'shliqni aniqlash uchun nashrning 10 ta xarakterli sahifasida tasodifiy tanlangan beshta qatordagi so'zlar orasidagi masofa o'lchanadi.

Agar beshta o'lchovdan uchtasining qiymati ushbu sanitariya qoidalarining 3.1.14-bandida ko'rsatilgan ruxsat etilgan miqdordan kam bo'lsa, natija sahifada salbiy deb hisoblanadi.

Agar tekshirilayotgan 10 ta sahifaning 4 tasida talablarga nomuvofiqlik aniqlansa, natija butun nashr bo'yicha salbiy deb hisoblanadi.

5.13. Interliniyajning oshishini aniqlash uchun yuqori satrning chiquvchi elementlari va pastki satr shrift chizig'i orasidagi masofa punktlarda (K1) o'lchanadi va undan shrift keglining qiymati (K2) rasmdagi ko'rsatmalarga muvofiq ayirib tashlanadi.

Agar olingan 10 ta o'lchov natijasidan 4 tasining qiymati ruxsat etilgan miqdordan past bo'lsa, natija salbiy deb hisoblanadi.

“Interliniyajning oshishini aniqlash sxemasi”

$K1 - K2 = K3$ interliniyaj o'lchami

5.14. Nashr matni satrining uzunligi chizg'ich yordamida millimetrlarda 1 mm aniqlikda o'lchanadi.

Satr uzunligini aniqlash uchun tekshirilayotgan o'nta sahifaning har birida bitta to'liq formatli satr o'lchanadi.

Agar olingan 10 ta satr uzunligi o'lchovidan 4 tasining qiymati talablarga javob bermasa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.15. Ko'p ustunli terishda ustunlar orasidagi masofa hamda sahifa maydoni va illyustratsiyalar orasidagi masofa chizg'ich yordamida millimetrlarda 1 mm aniqlikda o'lchanadi.

Ustunlar orasidagi masofa tekshirilayotgan o'nta sahifaning har birida o'lchanadi.

Agar olingan 10 ta qiymatdan 4 tasi belgilangan miqdordan kam bo'lsa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.16. Ushbu sanitariya qoidalarining 3.2.1.4-bandidagi talabga muvofiqligi 10 ta xarakterli sahifaning har birida so'z ko'chirish sonini hisoblash orqali aniqlanadi.

Agar 4 sahifadagi ko'chirishlar soni ruxsat etilgan miqdordan oshib ketsa, natija salbiy deb hisoblanadi.

5.17. Qo'llaniladigan shriftning asosiy chiziq kattaligi va aprosh (harflar orasidagi bo'shliq) 3.1.14 va 3.1.15 bandlarga muvofiq nashrning 10 ta xarakterli sahifasida kamida $20 \pm 2,5$ marta kattalashtiruvchi chizg'ichli mikroskop yordamida aniqlanadi. Bo'linish qiymati 0,001-0,05 mm bo'ladi.

5.18. Poligrafiya mahsulotlari kimyoviy xavfsizlik talablariga javob berishi va zararli moddalarni 12-jadvalda ko'rsatilgan miqdordan ortiq chiqarmasligi kerak.

EKSPERTIZA O'TKAZISH TARTIBI

1. Ekspertizaga maketning bir nusxasi topshiriladi.
2. Quyidagi hollarda sanitariya-epidemiologiya xulosasi berilmaydi:
darslik, o'quv qo'llanmada sanitariya qoidalari va me'yorlari talablaridan chetga chiqishlarni aniqlash;
taqdim etilgan o'quv adabiyotlarining gigiyenik ekspertizasi hujjatlar to'liq hajmda topshirilgan kundan boshlab 10 kundan oshmaydigan muddatda o'tkaziladi;
darslikning ekspertizasi (3 nusxada) bitta ekspertiza sifatida hisoblanadi.
darslik ekspertizasi (3 nusxa) bitta ekspertiza hisoblanadi.

NASHRNI EKSPERTIZADAN O'TKAZISH UCHUN ARIZA BERISH SHAKLI

Respublika DSENM bilan 20__ yil __dagi __-sonli shartnomaga muvofiq
“__ nomi __” nashriyoti 20__ - 20__ o'quv yiliga mo'ljallangan o'quv
adabiyotlarini sanitariya-epidemiologiya ekspertizasidan o'tkazish uchun
ma'lumotlar taqdim etadi.

“_____ nomi _____” darsligi

Mualliflar _____
_____ (sinf, O'MKHT) uchun

Matbaa korxonasining buyurtma raqami _____.

Nusxa soni _____

Bosishga ruxsat _____

Bosmaxona manzili _____

Bosma usuli _____ (ofset)

Formati _____

Materiallar to'g'risida ma'lumotlar

Material nomi	Me'yoriy material	Ishlab chiqaruvchi yetkazib beruvchi	Gigiyenik xavfsizlikni tasdiqlovchi hujjat
Bo'yoq			
Muqova qog'ozi			
Og'irligi			
Bosish uchun plyonka			
Bosma qog'oz			
Og'irligi			
Shaffofligi			

Tasdiqlayman

Korxona direktori

F.I.O. _____

Imzo

M.O'.

Sana _____ 20 ____ y.

SANITAR-EPIDEMIOLOGIK XULOSA

20____ yil “____” _____dagi _____ - son

Ushbu sanitariya-epidemiologik xulosa bilan O‘zbekiston Respublikasi hududida o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi uchun o‘quv nashrlari ishlab chiqarilishi tasdiqlanadi

_____tildagi nashr nomi, _____nuxxada.

Mualliflar: _____

quyidagilarga muvofiq tayyorlangan

_____ - sonli “Umumiy o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi uchun o‘quv nashrlariga qo‘yiladigan gigiyenik talabla” SanQvaN Davlat sanitariya-epidemiologiya qoidalari va me‘yorlariga muvofiq keladi.

Sanitariya-epidemiologik xulosa oluvchi (ishlab chiqaruvchi tashkilot)

“_____” nashriyot manzili _____

Mahsulotni davlat sanitariya-epidemiologiya qoidalari va me‘yorlariga muvofiq deb tan olish uchun asos: 20 ____ yil "____" _____dagi _____-sonli gigiyenik baholash bayonnomasi.

Qo‘llanish doirasi: umumta’lim maktablari, kasb-hunar kollejlari va akademik litseylar.

Umumta’lim maktablari o‘quvchilari

Foydalanish, saqlash, tashish uchun zarur shartlar va xavfsizlik choralari:

Talablarga muvofiq

Xulosa O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi vazirligi bilan 20____-20____ o‘quv yili uchun tuzilgan shartnoma muddati tugagunga qadar amal qiladi.

Bosh shifokor _____

1-JADVAL

ALIFBODA SHRIFT DIZAYNIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Alifbonin g qismlari	Kegl (keltirilgan ko‘rsatkichd an kam bo‘lmasligi kerak)	Qatorlar orasidagi chiziqning o‘sishi, bandlar (keltirilgan ko‘rsatkichd an kam bo‘lmasligi kerak)	Satr uzunligi				Shrift xususiyatlari		
			minimal ko‘rsatkich		maksimal ko‘rsatkich		guruh	hajmi b/kv, (keltirilgan ko‘rsatkichd an ko‘p bo‘lmasligi kerak)	yozu v uslub i
			kvadratlar	mm	kvadratlar	mm			
Alifbo	36*	tartibga solinishi majburiy emas	tartibga solish majburiy emas	tartibga solish majburiy emas		ajratilgan	tartibga solish majburiy emas	qalin yoki to‘q qalin; tekis	
	18	2	tartibga solish majburiy emas	140		ajratilgan	5,4	oddiy yoki keng; yarim qalin tekis	
Alifboda n keyingi kitob	18	2	tartibga solish majburiy emas	8	144* *	ajratilgan yoki yangi sust kontrast li ranglar	6,0	oddiy keng; yorqin yoki yarim qalin tekis	

* Alohida harflar uchun;

**60×901/8, 70×901/8 formatidan foydalanganda 185 mm uzunlikdagi satrga ruxsat beriladi.

JADVAL 2.**1-4-SINFLAR UCHUN GUMANITAR FANLAR BO‘YICHA NASHRLAR
MATNINING SHRIFT DIZAYNIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR**

Sinflar	Kegl (keltirilgan ko‘rsatkichda n kam bo‘lmasligi kerak)	Qatorlar orasidagi chiziqning o‘sishi, bandlar (keltirilgan ko‘rsatkichda n kam bo‘lmasligi kerak)	Satr uzunligi				Shrift xususiyatlari		
			minimal ko‘rsatkich		maksimal ko‘rsatkich		guruh	hajmi b/kv, (keltirilgan ko‘rsatkichda n ko‘p bo‘lmasligi kerak)	yozuv uslubi
			kvadratli ar	m m	kvadratli ar	m m			
Birinchi	18	2	tartibga solish majburiy emas		91/4	16 7	ajratilga n yoki yangi sust kontrast li ranglar	6,0	oddiy yoki keng; yorqin ; tekis
Ikkinchi	16/14*	2	tartibga solish majburiy emas		91/4	16 7		6,0 (6,3)**	
Uchinchi	14/12*	2	tartibga solish majburiy emas		81/2	15 3		6,7 (7,2)**	
To‘rtinchi	14/12*	2	tartibga solish majburiy emas		73/4	14 0		7,7 (8,0)**	

* 200 belgidan ortiq bo‘lmagan qo‘shimcha matnga ruxsat beriladi;

** Qavslar ichida shrift sig‘imi lotin grafik shriflari yordamida chiqarilgan nashrlar uchun ko‘rsatilgan.

3-JADVAL

5-6-SINFLAR UCHUN GUMANITAR FANLAR BO‘YICHA NASHRLARNING MATNINI SHRIFT BILAN BEZASHGA QO‘YILADIGAN TALABLAR (KIRILL GRAFIKASIDAN FOYDALANILGANDA)

Funksional vazifasi	Kegl, kamid a	Qatorlar orasidagi masofa, punkt, kamida	Satr uzunligi				Shrift tavsifi		
			minimal		maksimal		guruh	sigʻim belgi/kv, koʻpi bilan	shakli
			kvadrat	mm	kvadrat	mm			
Darsliklar va oʻquv qoʻllanmalar	12	Belgilanmagan	31/2	63	81/2	153***	Barcha guruhlar	8,0	Normal yoki keng; yorugʻ; toʻgʻri
	11*	2	31/2	63	81/2	153		9,2	
	9**	2	3	54	Belgilanmagan			Belgilanmagan	normal
Xrestomatiyalarni	12 10 9**	2	41/2	81	71/4	131		8,0	Normal yoki keng; yorugʻ; toʻgʻri
		4	41/2	81	71/4	131		9,5	
		2	3	54	Belgilanmagan			Belgilanmagan	normal
Amaliy mashgʻulotlar	11 9**	2	31/2	63	Belgilanmagan			9,2	Normal yoki keng; yorugʻ; toʻgʻri
		2	3	54	Belgilanmagan			Belgilanmagan	

*) Faqat tilshunoslikka oid nashrlarda ruxsat etiladi.

**) Bir betda 1000 belgidan oshmaydigan qo‘shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

***) 60x901/8, 70x901/8 formatidan foydalanilganda satrning maksimal uzunligi 185 mm ga yo‘l qo‘yiladi.

3.1-JADVAL

5-6-SINFLAR UCHUN LOTIN GRAFIKASIDAN FOYDALANILGAN GUMANITAR FANLAR BO‘YICHA NASHRLARNING MATNINI SHRIFT BILAN BEZASHGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

Sinf	Funksional vazifasi	Kegl, kamida	Qatorlar orasidagi qatorlar orasi, punkt, kamida	Qator uzunligi				Shrift xususiyati		
				minimal		maksimal		guruh	sigʻimi belgi/kv, koʻpi bilan	koʻrinishi
				kvadrat	mm	kvadrat	mm			
5	Darsliklar va oʻquv qoʻllanmalari	12	2	31/2	63	81/2	153**	Barcha guruhlar	8,8	Normal, keng, och, toʻgʻri
		11*	2	31/2	63	81/2	153		9,2	
6	Darsliklar va oʻquv qoʻllanmalari	11	2	31/2	63	81/2	153		9,5	
		10*	2	31/2	63	81/2	153		10,2	Normal, keng, och, toʻgʻri
	Xrestomatiya	12	2	41/2	81	71/4	131		9,2	
		11	3	41/2	81	71/4	131		belgilanmagan	
		10**	2	3	54	Belgilanmagan				
Praktikumlar	11	2	31/2	63	belgilanmagan					
	10**	2	3	54	belgilanmagan					

*) Tilshunoslikka oid nashrlarda ruxsat etiladi.

**) Faqat bir betdagi 1000 belgidan oshmaydigan qo‘shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

***) 60x901/8, 70x901/8 formatidan foydalanilganda qatorning maksimal uzunligi 185 mm bo‘lishiga ruxsat etiladi.

4-JADVAL

MATNNI SHRIFT BILAN BEZASHGA QO‘YILADIGAN TALABLAR 7-9-SINFLAR UCHUN GUMANITAR FANLAR BO‘YICHA NASHRLAR KIRILL GRAFIKASI BILAN

Funksional vazifasi	Kegl, kamida	Qatorlar orasi kattaligi, punkt, kamida	Qator uzunligi				Shrift xususiyati		
			minimal		maksimal		guruh	sig‘imi belgi/kv, ko‘pi bilan	ko‘rinishi
			kvadrat	mm	kvadrat	mm			
Darsliklar va o‘quv qo‘llanmalari	11	2	4	72	81/2	153**	Barcha guruhlar	9,5	Normal yoki keng; och; to‘g‘ri normal
	10*	2	3	54	81/2	153		10,5	
	9**	2	23/4	50	Belgilanmagan			Belgilanmagan	
Xrestomatiyal ar	12	Belgilanmagan	41/2	81	8	144		9,0	Normal yoki keng; och; to‘g‘ri normal
	10	4	41/2	81	63/4	122		10,7	
	9**	2	23/4	50	Belgilanmagan			Belgilanmagan	
Praktikumlar	11	2	3	54	Belgilanmagan			9,8	Normal yoki keng; och; to‘g‘ri
	9*	2	3	54	Belgilanmagan			Belgilanmagan	

*) Faqat tilshunoslikka oid nashrlarda ruxsat etiladi.

**) Faqat bir betda 1500 belgidan oshmaydigan qo‘shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

***) 60x901/8, 70x901/8 formatidan foydalanilganda qator uzunligi 185 mm gacha bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi.

4.1-JADVAL

7-9-SINFLAR UCHUN LOTIN YOZUVLI GUMANITAR FANLAR BO‘YICHA NASHRLAR MATNINI SHRIFTLASH TALABLARI

Funksional vazifasi	Kegl, kamida	Interlinaj oshirilishi, punkt, kamida	Qator uzunligi				Shrift xususiyati		
			minimal		maksimal		sig‘imi belgi/kv, ko‘pi bilan	guruhi	ko‘rinishi
Darsliklar va o‘quv qo‘llanmalari	11	2	4	72	81/2	153***	10,0	Barcha guruhlar	Normal, keng, to‘g‘ri, yorug‘
	10*	2	3	54	81/2	153	10,7		
	9**	2	23/4	50	Belgilanmagan		Belgilanmagan		
Xrestomatiyalar	11	2	41/2	81	8	144	10,0		
	10	2	41/2	81	63/4	122	10,7		
	9**	2	23/4	50	Belgilanmagan		Belgilanmagan		
Amaliy mashg‘ulotlar	11	2	3	54	Belgilanmagan		10,0		
	10	2	3	54	Belgilanmagan		10,5		

*) Tilshunoslikka oid nashrlarda ruxsat etiladi.

**) Faqat bir betda 1500 belgidan oshmaydigan qo‘shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

***) 60x901/8, 70x901/8 formatidan foydalanilganda qator uzunligi 185 mm gacha bo‘lishiga yo‘l qo‘yiladi.

5-JADVAL

10-11-sinflar uchun gumanitar fanlar bo'yicha nashrlar matnini shriftlash talablari

Funksional vazifasi	Kegl, kamida	Interlinaj oshirilishi, punkt, kamida	Qator uzunligi			Shrift xususiyati		
			minimal		maksimal	sig‘imi belgi/kv, ko‘pi bilan	guruhi	ko‘rinishi
Darsliklar va o‘quv qo‘llanmalari	11	2	41/2	81	153	9,7 (10,2)***	Barcha guruhlar	Normal, keng, to‘g‘ri, yorug‘
	10*	2	4	72	153	11,0		
	9**	2	3	54	153	belgilanmagan		
Amaliy mashg‘ulotlar	11	2	3	54	144	10,0 (10,2)***		
	9**	2	3	54	144	Belgilanmagan		

*) Asosiy matn uchun faqat tilshunoslikka oid nashrlarda ruxsat etiladi.

**) Faqat hajmi bir betda 2000 belgidan oshmaydigan qo'shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

***) Kirill alifbosida nashr etilgan nashrlar uchun.

JADVAL 6.

1-4-SINFLAR UCHUN ANIQ FANLAR BO'YICHA NASHRLAR MATNINING SHRIFT DIZAYNIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Sinflar	Kegl (keltirilgan ko'rsatkichdan kam bo'lmasligi kerak)	Qatorlar orasidagi chiziqning o'sishi, bandlar (keltirilgan ko'rsatkichdan kam bo'lmasligi kerak)	Minimal satr uzunligi		Shrift xususiyatlari	
			kvadratlar	mm	guruh	yozuv uslubi
I	14*	2	tartibga solish majburiy emas		ajratilgan	oddiy yoki keng; yorqin; tekis
II - III	14	2	tartibga solish majburiy emas		ajratilgan	oddiy yoki keng; yorqin; tekis
IV	12 14**	2	tartibga solish majburiy emas		ajratilgan	oddiy yoki keng; yorqin; tekis

* Birinchi o'quv yili nashrlari uchun.

** Lotin yozuvi shriftlaridan foydalanilgan nashrlar uchun.

7-JADVAL

**ANIQ FANLAR BO‘YICHA NASHRLAR MATNINING SHRIFT
BEZAGIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR 5-9-SINFLAR UCHUN**

Sinflar	Kegl, kamida	Qatorlar orasidagi masofani oshirish, punkt, kamida	Satr uzunligining minimal o‘lchami		Shrift tavsifi	
			kvadrat	mm	guruh	ko‘rinishi
5-6**	11	Tartibga solinmagan	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal, keng; yorqin; to‘g‘ri
	9*	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal
5-6	12	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal, keng; yorqin; to‘g‘ri
	10*	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal
7-9**	10	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal, keng; yorqin; to‘g‘ri
	9*	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal
7-9	11	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal, keng; yorqin; to‘g‘ri
	10*	2	2 3/4	50	barcha guruhlar	normal

*) Faqat qo‘shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

**) Kirill alifbosida nashr etiladigan nashrlar uchun.

8-JADVAL

**ANIQ FANLAR BO‘YICHA NASHRLAR MATNINING SHRIFT
BEZAGIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR 10-11-SINFLAR UCHUN**

Funksional vazifasi	Kegl, kamida	Ko‘paytirish satrlar orasidagi masofa, punkt, kamida	minimal qator uzunligi		Shrift xususiyatlari		
			kvadrat	mm	sig‘imi belgi/kv, ko‘pi bilan	guruh	ko‘rinishi
Darsliklar va o‘quv qo‘llanmalari	11	2	3	50	10,2	Barcha guruhlar	Normal, keng, och, to‘g‘ri
	10**	2	23/4	50	9,8		
Amaliy mashg‘ulotlar	11	2	23/4	50	10,2		
	10**	2	23/4	50	Belgilanmagan		
	9*	2	23/4	50	Belgilanmagan		

*) Faqat 1500 belgidan oshmaydigan qo‘shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

**) Kirill alifbosida chop etiladigan nashrlar uchun.

9-JADVAL

1-4-SINFLAR UCHUN TABIIY FANLAR BO'YICHA NASHRLAR MATNINING SHRIFT DIZAYNIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Funksional maqsad	Sinflar	Kegl (keltirilgan ko'rsatkichdan kam bo'lmashligi kerak)	Interliniyaj o'sishi, bandlar (keltirilgan korsatkichdan kam bo'lmashligi kerak)	Satr uzunligi				Shrift xususiyatlari		
				minimal ko'rsatkich		maksimal ko'rsatkich		guruh	hajmi b/kv, (keltirilgan ko'rsatkichdan kam bo'lmashligi kerak)	yozuv uslubi
				kvadratlar	mm	kvadratlar	mm			
Xrestomatiyalar	1	18	2	tartibga solish majburiy emas	9 1/4	167	ajratilgan yoki yangi sust kontrastli ranglar	6,0	oddiy, keng; yorqin, tekis	
	2	16	2	tartibga solish majburiy emas	9 1/4	167		6,0		
	3-4	14	2	tartibga solish majburiy emas	8 1/2	153		6,7		
	3-4	12*	2	tartibga solish majburiy emas	7 3/4	140		7,7		
Darsliklar va o'quv qo'llanmalar i	1-2	14	2	tartibga solish majburiy emas	8 1/2	153		6,7		
	3-4	12	2	tartibga solish majburiy emas	7 3/4	140		7,7		
	3-4	11*	2	tartibga solish majburiy emas	7 1/4	131		8,6		
Amaliyotlar	1	14	2	tartibga solish majburiy emas	tartibga solish majburiy emas			6,7		
	2-4	12	2	tartibga solish majburiy emas	tartibga solish majburiy emas			7,7		
		11*	2	tartibga solish majburiy emas	tartibga solish majburiy emas			8,6		

* 200 belgidan ortiq bo'lmagan qo'shimcha matn uchun".

10-JADVAL

TABIIY FANLAR BO‘YICHA NASHRLAR MATNI UCHUN SHRIFT BEZAKLARIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR 5-9 VA 10-11 SINFLAR UCHUN

Sinflar	Kegl, kamida	Ko‘paytirish satrlar orasidagi masofa, punkt, kamida	Qator uzunligi				Shrift xususiyatlari			
			minimal		maksimal		sig‘imi belgi/kv, ko‘pi bilan	guruh	chizma	
			kvadratlar	mm	kvadratlar	mm				
5-6**	10	2	23/4	50	81/2	153	Reglamentga kirmaydi	Barcha guruhlar	Normal, keng, och, to‘g‘ri	
	9*	2	23/4	50	Reglamentga kirmaydi					
5-6	12	2	23/4	50	81/2	153	10,0		Normal, och, to‘g‘ri	
	10*	2	23/4	50	Reglamentga kirmaydi		Reglamentga kirmaydi			
7-9**	10	2	23/4	50	81/2	153				
	9*	2	23/4	50	Reglamentga kirmaydi					
7-9	11	2	23/4	50	81/2	153	10,0			
	9*	2	23/4	50	Reglamentga kirmaydi		Reglamentga kirmaydi			
10-11**	10	2	3	50	81/2	153	9,5			
	9*	1	3	50	Reglamentga kirmaydi		Reglamentga kirmaydi			
10-11	11	2	3	50	81/2	153	10,5			
	9*	2	3	50	Reglamentga kirmaydi		Reglamentga kirmaydi			

*) 5-6-sinflar uchun nashrlarda sahifadagi qo‘shimcha matn, jadvallar, illyustratsiyalarga izohlar hajmi 1000 belgidan, 7-9-sinflar uchun 1500 belgidan, o‘rta maxsus kasb-hunar ta’limi uchun 2000 belgidan oshmasligi kerak.

**) Kirill alifbosida chop etiladigan nashrlar uchun.

11-JADVAL

O'RTA MAXSUS KASB-HUNAR TA'LIMI UCHUN MAXSUS FANLAR BO'YICHA NASHRLARNING MATNINI SHRIFTLI BEZASHGA QO'YILADIGAN TALABLAR

O'quv fanlari	Tahririyat	Funksional vazifasi	Kegl, kamida	Qatorlar orasidagi masofani oshirish, punkt, kamida	Satr uzunligi				Shrift xususiyati	
					minimal		maksimal		sig'imi belgi/kv, ko'pi bilan	chizma
					kvadratlar	mm	kvadratlar	mm		
Gumanitar (pedagogika, huquqshunoslik, psixologiya, estetika, jismoniy tarbiya, iqtisodiyot va boshqalar)	**	Darslik	10	2	4	72	6/34	129	9,7	Normal keng och
		O'quv qo'llanmalari	10	2	4	72	6	108	9,5	
			9***	2	3	54	63/4	129	10,2	
		Amaliy mashg'ulotlar	10	2	3	54	63/4	129	10,2	
	*		9***	2	3	54	63/4	129	Reglamentga kirmaydi	
		Darslik va o'quv qo'llanmalari	11	2	4	72	6/34	129	10,3	
			11	2	4	72	6	108	10,5	
			9***	2	3	54	63/4	129	10,0	
Tabiiy (mexanika, radioelektronika, metallurgiya, tibbiyot, qishloq xo'jaligi va boshqalar)	**	Darsliklar va o'quv qo'llanmalari	10	2	3	54	63/4	129	9,5	
			9***	2	3	54	63/4	129	Reglamentla shtirilmagan	
	*		11	2	3	54	63/4	129	10,5	
			9***	2	3	54	63/4	129	Reglamentla shtirilmagan	
Matematika (informatika, mantiq va h.k.)	**	Darslik O'quv qo'llanmalari	9	2	23/4	50	Reglamentlashtirilmagan	Reglamentla shtirilmagan		
	*		11	2	23/4	50	Reglamentlashtirilmagan	Reglamentla shtirilmagan		
	* va **	O'quv qo'llanmalari	10	2	23/4	50	Reglamentlashtirilmagan	Reglamentla shtirilmagan		
	*	amaliyot	9***	2	23/4	50	Reglamentlashtirilmagan	Reglamentla shtirilmagan		

*) Lotin alifbosida nashr etiladigan nashrlar uchun.

**) Kirill alifbosida nashr etiladigan nashrlar uchun.

***) Faqat bir betda 2000 belgidan oshmaydigan qo'shimcha matn uchun ruxsat etiladi.

12-JADVAL

**POLIGRAFIYA MAHSULOTLARINING KIMYOVIY XAVFSIZLIK
TALABLARI**

Zararli moddaning nomi	Suv muhitida	Havo muhitida
	me'yor mg/kub. dm	me'yor mg/kub. m
fenol	0,005	0,003
formaldegid	0,1	0,003
qo'rg'oshin	0,03	aniqlanmaydi
rux	1,0	aniqlanmaydi
margimush	0,05	aniqlanmaydi
xrom (III) va (VI)	jami 0,1	aniqlanmaydi

13-JADVAL

**O'QUV BOSMA MAHSULOTLAR UCHUN QOG'OZ
PARAMETRLARI**

O'quv adabiyotlari uchun	Oqlik, %	Zichlik, g/m ²	Shaffof bo'lmagan ko'rsatkich, %
1 sinf uchun	87 % dan kam bo'lmagan	darslik sahifalari uchun 80±4,0 ish daftari varaqlari uchun 70±3,0	88% dan kam bo'lmagan
2-4 sinf uchun	84% dan kam bo'lmagan	70±3,0 dan kam bo'lmagan	86-91%
5-9 sinf uchun	80% dan kam bo'lmagan	70±3,0 dan kam bo'lmagan	86-91%
10-11 sinf hamda o'rta maxsus va professional ta'lim muassasalari uchun	74% dan kam bo'lmagan	70±3,0 dan kam bo'lmagan	86% dan kam bo'lmagan